

חינוך לתפקוד עצמאי ניהול משק בית

פירוט הנושאים

מיומנויות לתפקוד עצמאי

ניהול משק הבית נוגע למיומנויות התפקודיות של תחזוקת בית: ניקיון, סידור, שמירת חפצים ורהיטים, אסתטיקה ונוי, סיוד, תיקונים קלים.

חדר משפחה (סלון): תחזוקה שוטפת של החדר והרהיטים. שימוש במכשירי חשמל כמו טלוויזיה, וידאו, מערכת סטראופונית וכו'.

חדר שינה: סידור מיטה, סידור ארונות, ארגון חפצים אישיים, נוי.

מטבח: הכנת ארוחות, הדחת כלים, אחסון מוצרים, קניות, שימוש במכשירים כגון כיריים, תנור אפייה, מיקרוגל, מדיח כלים וכו'.

פינת אוכל: עריכת שולחן.

חדרי שירותים ומקלחות: ניקיון לאחר כל שימוש, סידור התמרוקים האישיים והמשותפים, סידור מגבות אישיות, דאגה להימצאות של נייר טואלט.

חדר כביסה: כביסה, ייבוש, גיהוץ.

מרפסת/גינה: טיפוח נוי.

שלוש הרמות של ההתנהגות החברתית

מיומנויות לתפקוד עצמאי – ניהול משק בית

חדר משפחה (סלון)

רמה ערכית	רמה נורמטיבית	רמה ביצועית	
שותפות. עזרה הדדית. אסתטיקה. ניקיון כערך. יזמה. החלטת החלטות.	חלוקת העבודה בין דיירי הבית. החלטות משותפות: מיקום הרהיטים, זמן העבודה, סדר העבודה, חומרי הניקיון, הסתייעות בעזרה בחוץ וכו'.	טאטוא. איבוק רהיטים, מדפים, חפצי נוי, מנורות ואהלים, מכשירי חשמל וכו'. שטיפת הרצפות. הזאת הרהיטים ממקומם וסידורם במקום.	נקיון החדר והרהיטים
התחשבות. ויתורים. חיים חברתיים בשיתוף.	זמנים להפעלת המכשירים (זמני מנוחה בצהריים ובלילה). החלטת החלטות משותפת על הפעלת המכשירים כמו: מה עושים כאשר כמה דיירים רוצים לצפות בטלוויזיה בכמה תכניות בערוצים אחדים בו בזמן? מה עושים כאשר כמה דיירים רוצים להפעיל כמה מכשירים (כמו רדיו, טלוויזיה, וטיפריקורדר) בו בזמן.	הפעלת טלוויזיה הפעלת וידאו הפעלת מערכת סטראופונית הפעלת מכשירי חימום ומיזוג אוויר.	שימוש במכשירי חשמל
אחריות, יצירתיות, שיתוף, חיים יחד.	התחשבות בטעם של כל דיירי הבית, תורניות לטיפול בצמחי הבית.	קישוט הדירה (שימוש בחפצי נוי והכנה עצמאית או קבוצתית של קישוטים וחפצי נוי), טיפול בצמחי בית.	נוי

מעגל ההפנמה

מיומנויות לתפקוד עצמאי חדר משפחה (סלון)

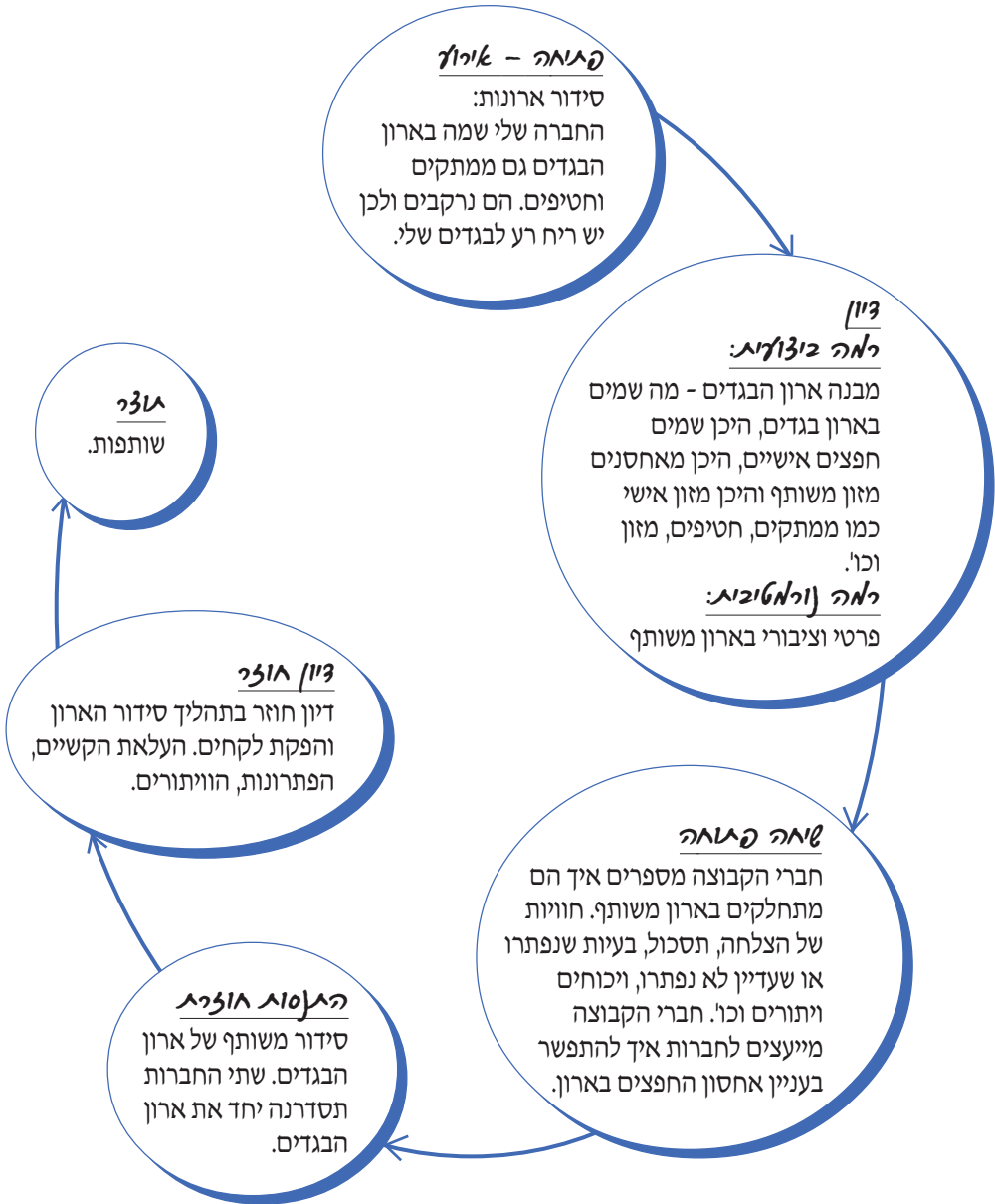
חדר שינה

רמה ערכית	רמה נורמטיבית	רמה ביצועית	
אסתטיקה, ניקיון, עצמאות, חיים יחד.	זמן סידור המיטה, תדירות החלפת המצעים, התאמת צבעי המצעים זה לזה, התאמת הכיסויים של המיטות בחדר זה לזה.	פריסת המצעים, כיסוי המיטה החלפת מצעים, הנחת חפצי נוי לקישוט המיטה.	הצעת המיטה
אסתטיקה, ניקיון, עצמאות, חיים יחד.	מה שמים בארון בגדים משותף.	סידור הבגדים בארונות, מיון הבגדים, חלוקה לפי עונות השנה, קיפול, הנחה בערימה, תלייה, הקצאת שטחים אישיים בתוך ארון משותף, בישום הארון.	סידור ארונות
אסתטיקה, ניקיון, פרטיות, חיים יחד.	חלוקת השטחים הפתוחים בחדר בין השותפים, הקצאה שווה של שטחים אישיים.	הנחת חפצים אישיים בשטחים פתוחים בחדר, איבוק החפצים האישיים וניקויים.	ארגון חפצים אישיים

מעגל ההפנמה

חדר שינה

מטבח

רמה ערכית	רמה נורמטיבית	רמה ביצועית	
אחריות, הדדיות, החלטת החלטות חיים ביחד. איזון בין פרטי לקבוצתי, הכרת האחר.	הכנת ארוחת בוקר, הכנת כריכים לעבודה, הכנת שתייה חמה ומאפה לשעות אחר הצהריים, הכנת ארוחת ערב, הכנת ארוחת ליל שבת, ארוחת חג, כיבוד לאורחים, כיבוד לאירועים ולמסיבות, הכרת מזון מוכן וקפוא, הכרת הקייטרינג ודוכני מכירות של מזון מוכן.	הכנת ארוחת הבוקר, הכנת כריכים לעבודה, הכנת שתייה חמה ומאפה לשעות אחר הצהריים, הכנת ארוחת ערב, הכנת ארוחת ליל שבת, ארוחת חג, כיבוד לאורחים, כיבוד לאירועים ולמסיבות, הכרת מזון מוכן וקפוא, הכרת הקייטרינג ודוכני מכירות של מזון מוכן.	הכנת ארוחות
חיים ביחד, ניקיון, אסתטיקה.	תורנויות להדחת כלים, זמנים להדחת הכלים, הבדל בין הדחת כלים לאחר ארוחה משותפת והדחת כלים אישיים (למשל כאשר חבר אחד שותה וצריך להדיח רק את הכוס שלו).	שימוש במדיח כלים, הדחת כלים ידנית בכיור, ייבוש הכלים וניגובם, הוצאת הכלים מן המדיח או מן המתקן לייבוש כלים וסידורם במקומות המתאימים, ניקיון הכיור וייבוש המשטחים הרטובים (שיש, רצפה, חרסינה וכו').	הדחת כלים
חיים ביחד, שיתוף פעולה, ניהול תקציב וחיסכון, ויתורים איזון בין צרכים אישיים וחיים בקבוצה.	הרגלי קנייה וצריכה בכל מיני תרבויות, זמנים ותדירות של קניות.	החלטות מה לקנות, הכרת מחירים, שימוש בכסף, מקומות לקנייה: שווקים, חנויות, מרכולים, סופרמרקט רשתות מזון, חברות ברשתות מזון. 'חיי מדף' של פריטי מזון, העברת המזון לדירה (משלוח, חלוקה בין חברי הקבוצה).	קניות
שיתוף. עזרה הדדית.	התחשבות בהרגלים לקבוצות אתניות אחדות, בנוחות הגישה של כל החברים (התחשבות בחברים מוגבלים).	מיון מוצרים וסידורם במקרר ובמקפוא, בארונות, במשטחים גבוהים ובמשטחים נמוכים, במחסן, בחדר שירות וכו'. השלכה של מזון שפג תוקפו.	אחסון מוצרים
שיתוף פעולה, אחריות, עצמאות, ויתורים, הכרת האחר.	זמני השימוש והניקיון, חלוקת התפקידים בין חברי הקבוצה, התחשבות ברצונות כאשר כמה חברים רוצים להשתמש באותו המכשיר באותו הזמן, הכנת מזון בכמה דרכים בתרבויות ובקבוצות אתניות אחדות.	שימוש בכיריים, בתנור אפייה, במיקרוגל, במצנן, במדיח כלים, בסיר חשמלי, בקומקום וכו'. תחזוקה שוטפת וניקיון.	שימוש במכשירי חשמל

מעגל ההפנמה

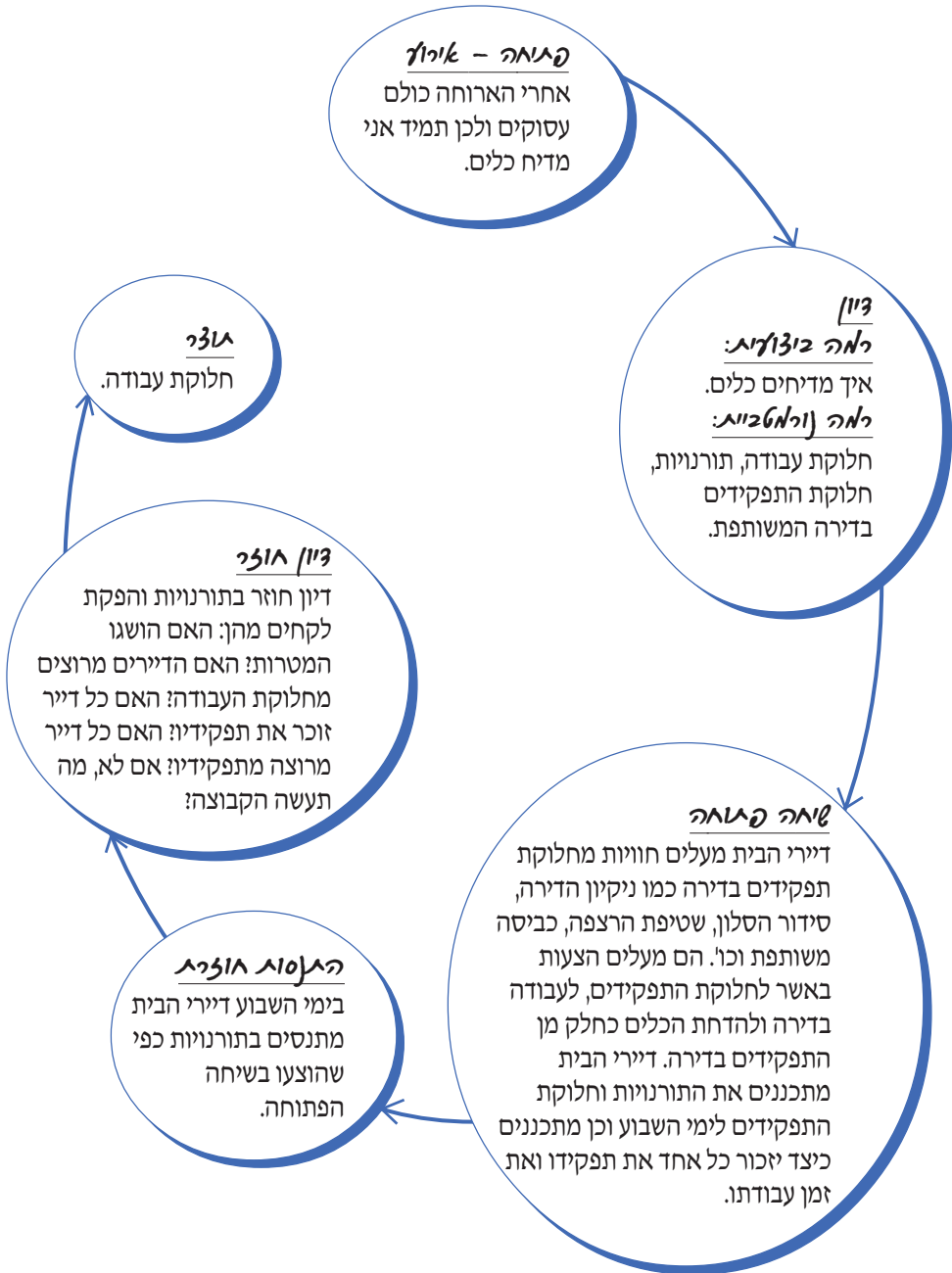
מטבח (הכנת ארוחות)

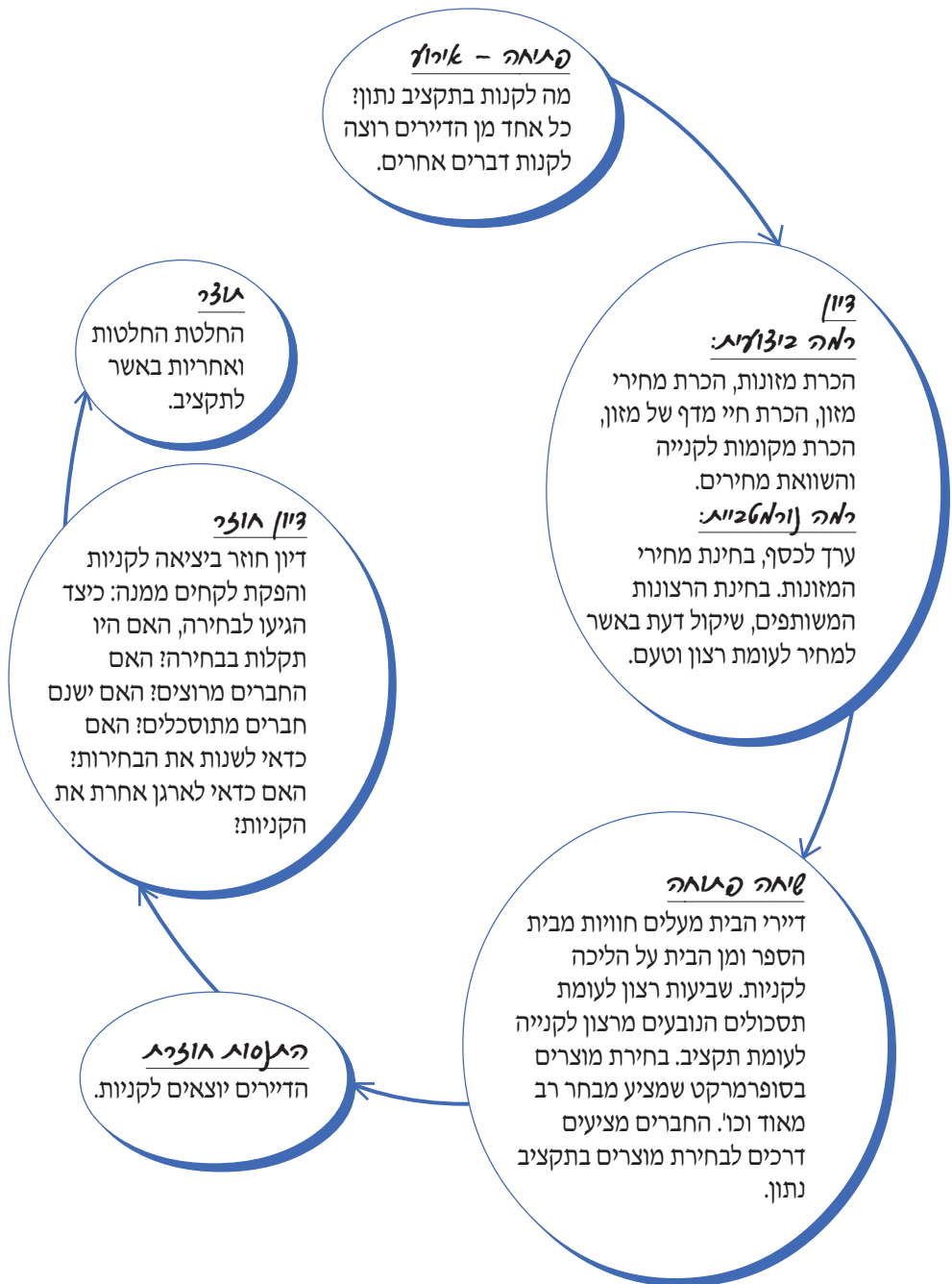
מעגל ההפנמה

מטבח (הדחת כלים)

מעגל ההפנמה

מטבח (קניות)

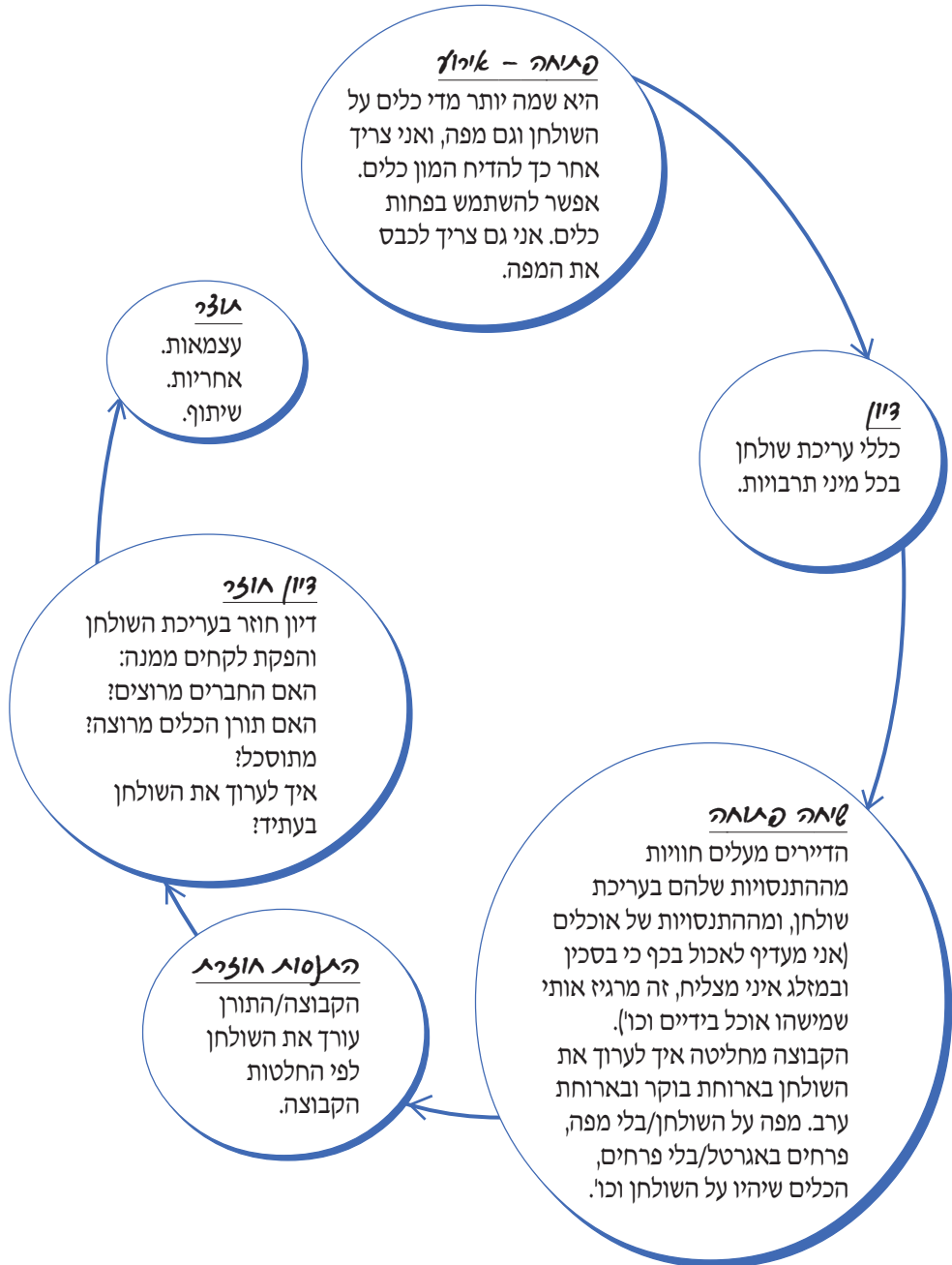
פינת אוכל

רמה ערכית	רמה נורמטיבית	רמה ביצועית	
<p>אסתטיקה. אכילה בצוותא.</p>	<p>דיני כשרות בעריכת שולחן. עריכת שולחן בכל מיני תרבויות. זמנים מקובלים לעריכת שולחן. שיחות.</p>	<p>סידור הסכו"ם, הצלחות, הכוסות, הקערות וכו' לפי מספר הסועדים, ולפי הארוחה. סידור מפה, מפיות, פרחים ואסתטיקה של השולחן. סידור הכיסאות סביב השולחן לפי מספר המשתתפים. הסרת הכלים וניקיון השולחן והכיסאות.</p>	<p>עריכת שולחן</p>

מעגל ההפנמה

פינת אוכל – עריכת שולחן

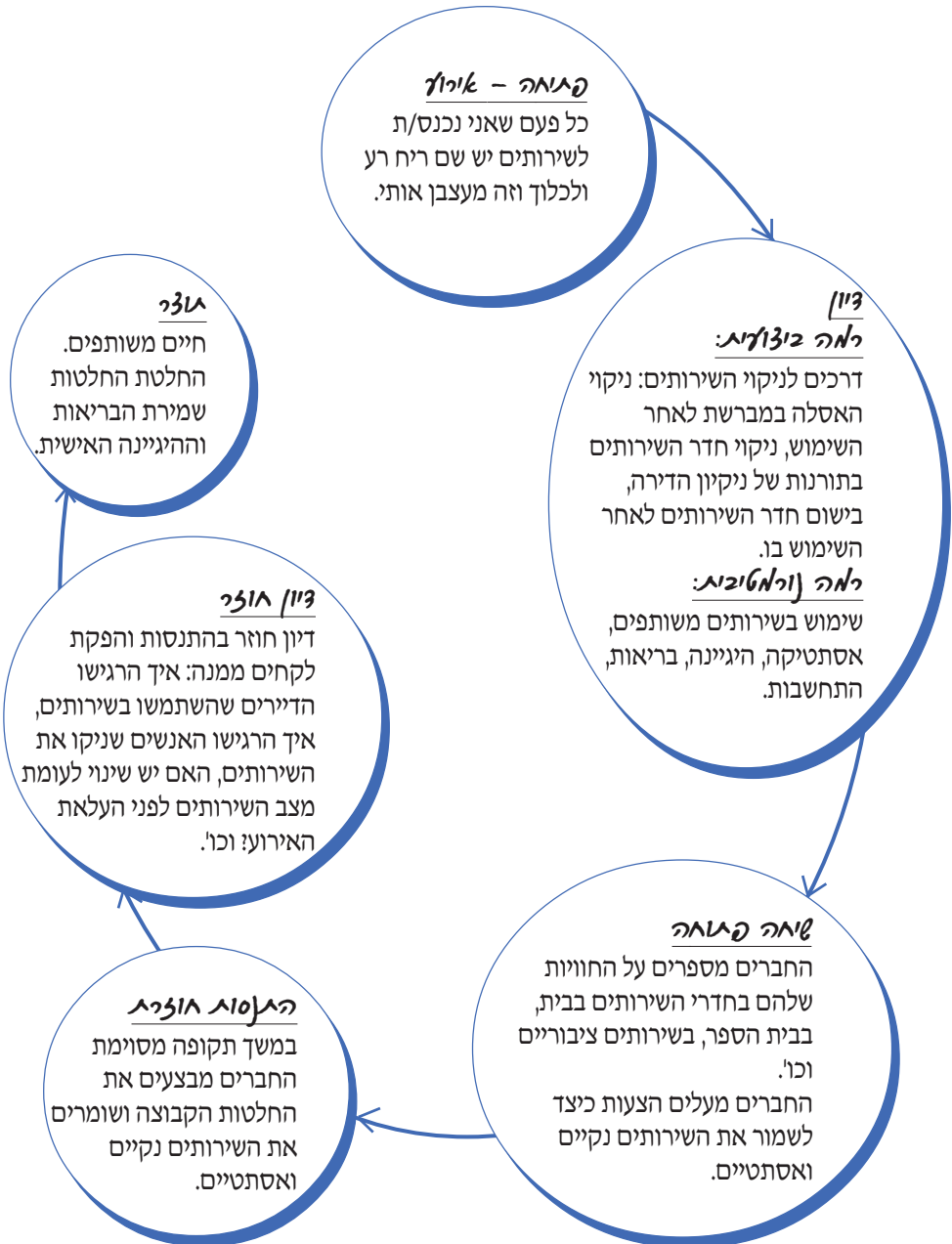

חדרי שירותים ומקלחת

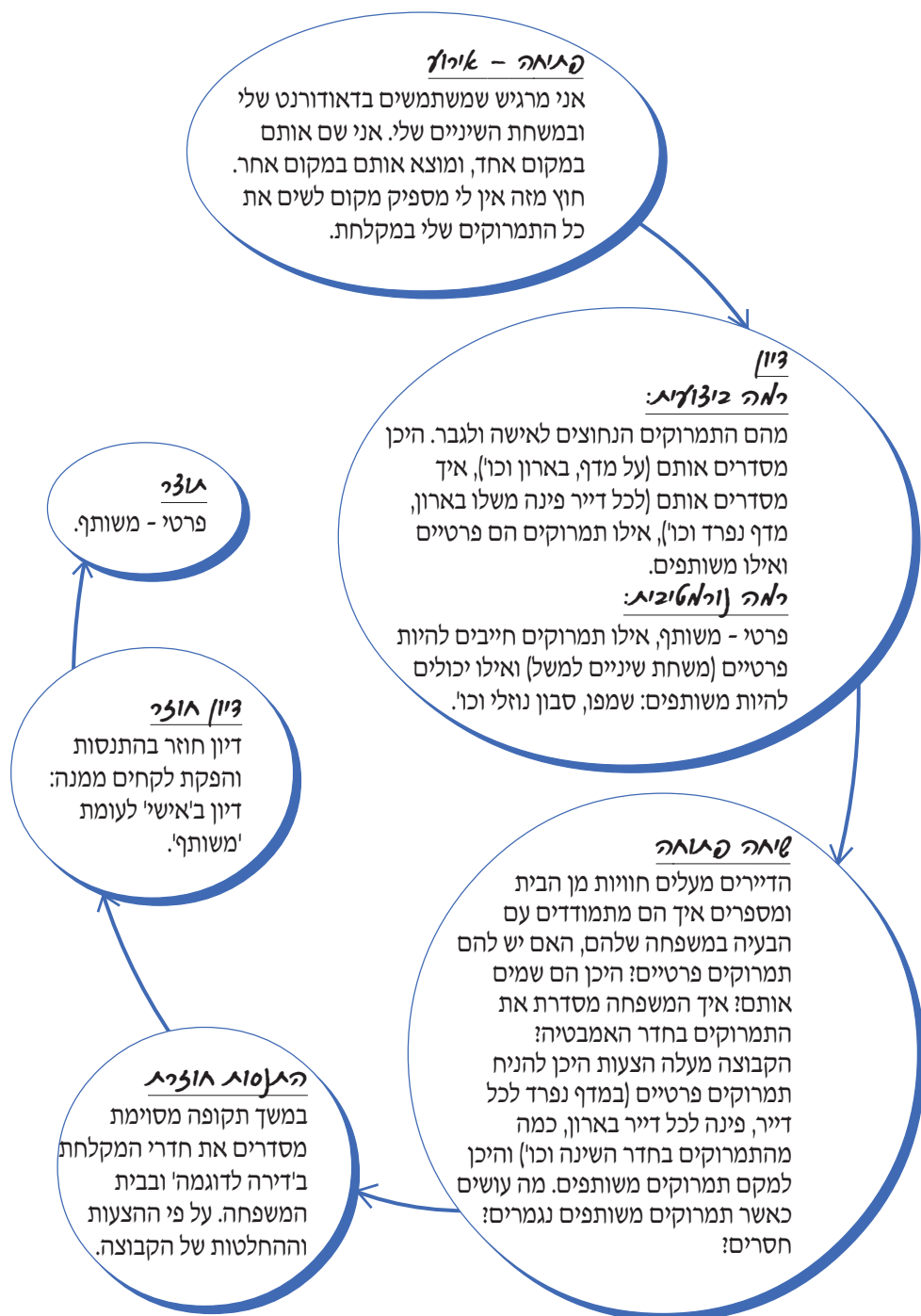
רמה ערכית	רמה נורמטיבית	רמה ביצועית	
ניקיון ואסתטיקה. התחשבות.	'תור' למקלחת ולשירותים.	ניקיון האסלות, האמבטיה והמקלחת לאחר השימוש. ייבוש המים לאחר השימוש, הזלפת דאודורנט לאחר השימוש בשירותים. תליית המגבות לייבוש. אוורור המקלחת.	ניקיון לאחר כל שימוש
שיתוף. סגנון חיים אישי. אסתטיקה.	דיון נורמטיבי באישי ובמשותף: לא לוקחים תמרוקים של האחר ללא רשות, שימוש סביר בתמרוקים משותפים, אחריות לחידוש המלאי של התמרוקים המשותפים. חלוקה שווה של השטחים הפרטיים.	הבחנה בין התמרוקים האישיים ובין התמרוקים המשותפים. הקצאת מדף או ארון פרטי. סידור התמרוקים במקום המתאים. ניקיון המדף או הארון האישי.	סידור התמרוקים
אחריות אישית. ניקיון. שמירה על הבריאות.	שימוש במגבת אישית בלבד. הרגלים של שימוש בסוגי מגבות (ישנן משפחות שבהן נהוג להשתמש במגבת אחת לכל הגוף, וישנן משפחות שבהן נהוג להפריד בין מגבות לחלקי הגוף). זמני החלפת המגבות בכל מיני משפחות.	זהוי המגבת האישית. שימוש במגבת אישית בלבד. דאגה להחלפת המגבת, ייבוש כביסה, תלייה וכו'. סוגי מגבות (לפנים, לגוף, לשיער וכו').	סידור מגבות אישיות
אחריות. ניקיון. בריאות.		מציאת מקום אחסון לניירות הטואלט. תליית גליל נייר הטואלט על הווי המיועד לכך. הודעה על מחסור בנייר טואלט.	דאגה להימצאות של נייר טואלט תמיד

מעגל ההפנמה

חדרי שירותים ומקלחת - ניקיון לאחר שימוש

חדרי שירותים ומקלחת – סידור התמרוקים האישיים והמשותפים

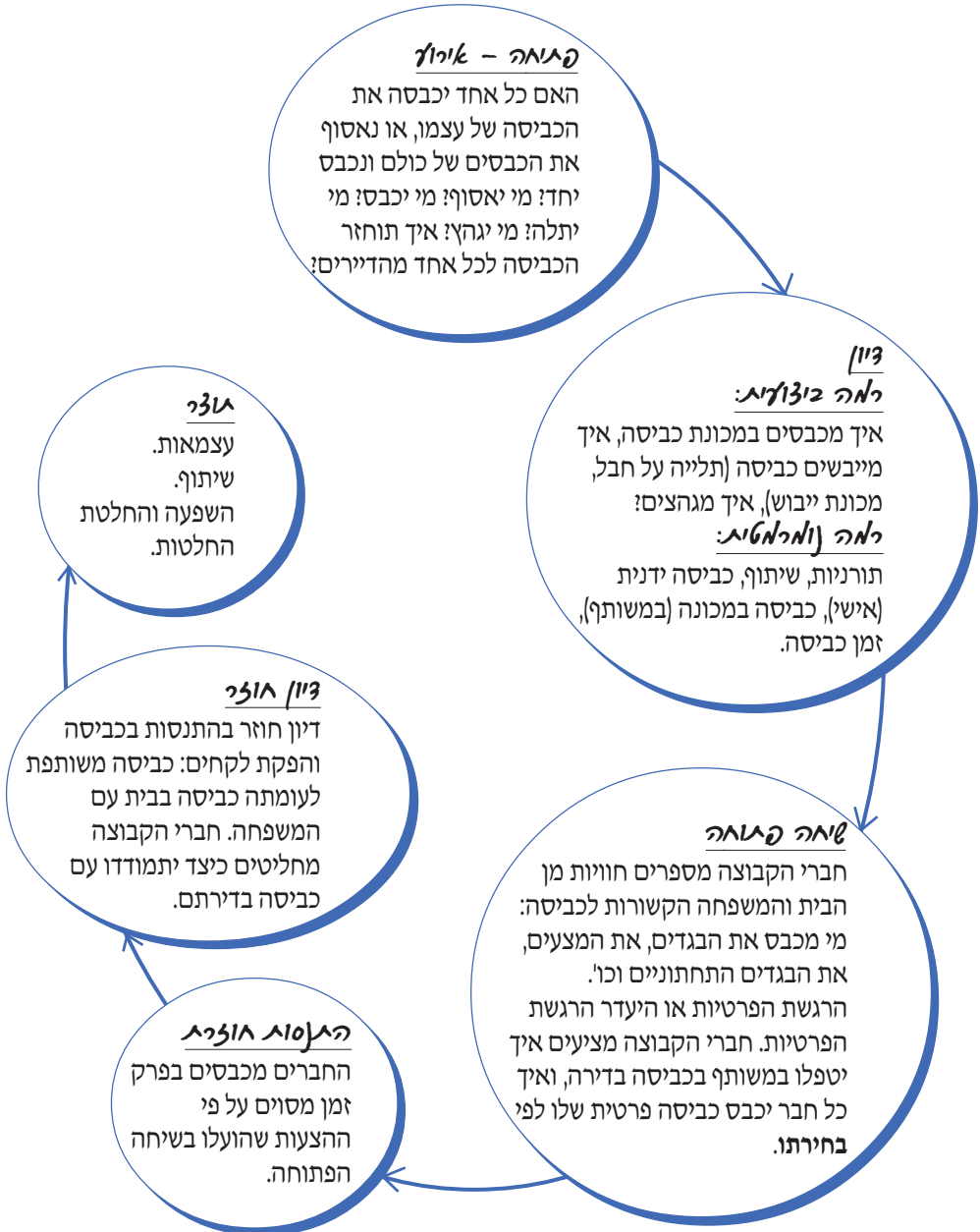
חדר כביסה

רמה ערכית	רמה נורמטיבית	רמה ביצועית	
ניקיון ואסתטיקה. אחריות הדדית. תקציב וחיסכון.	הפעלת מכונת הכביסה המשותפת. (החלטה מתי מכבסים, מי מכבס, אם כל אחד מכבס לעצמו. מחליטים על זמני הכביסה לכולם). זמני כביסה. חלוקת הכביסה במכונה (כאשר לדייר אחד ישנם פריטים רבים מאוד, ולאחר ישנם אחדים). שימוש במכבסה.	כביסה ידנית. כביסה במכונה. הבחנה בין סוגי בדים, צבעים, כבסים וכו'. הכרות הוראות הכביסה של הבגד. הכרת המכבסה.	כביסה
כנ"ל	כנ"ל	תלייה על חבל כביסה. ייבוש במכונת ייבוש.	ייבוש
אסתטיקה והופעה חיצונית. אחריות.	גיהוץ כביסה משותפת לעומת גיהוץ בגדים אישיים (החלטה אם כל דייר מנהיך את הבגדים שלו, או ישנה חלוקת עבודה).	הפעלת המגהץ. הכרת המכבסה.	גיהוץ

מעגל ההפנמה

חדר כביסה

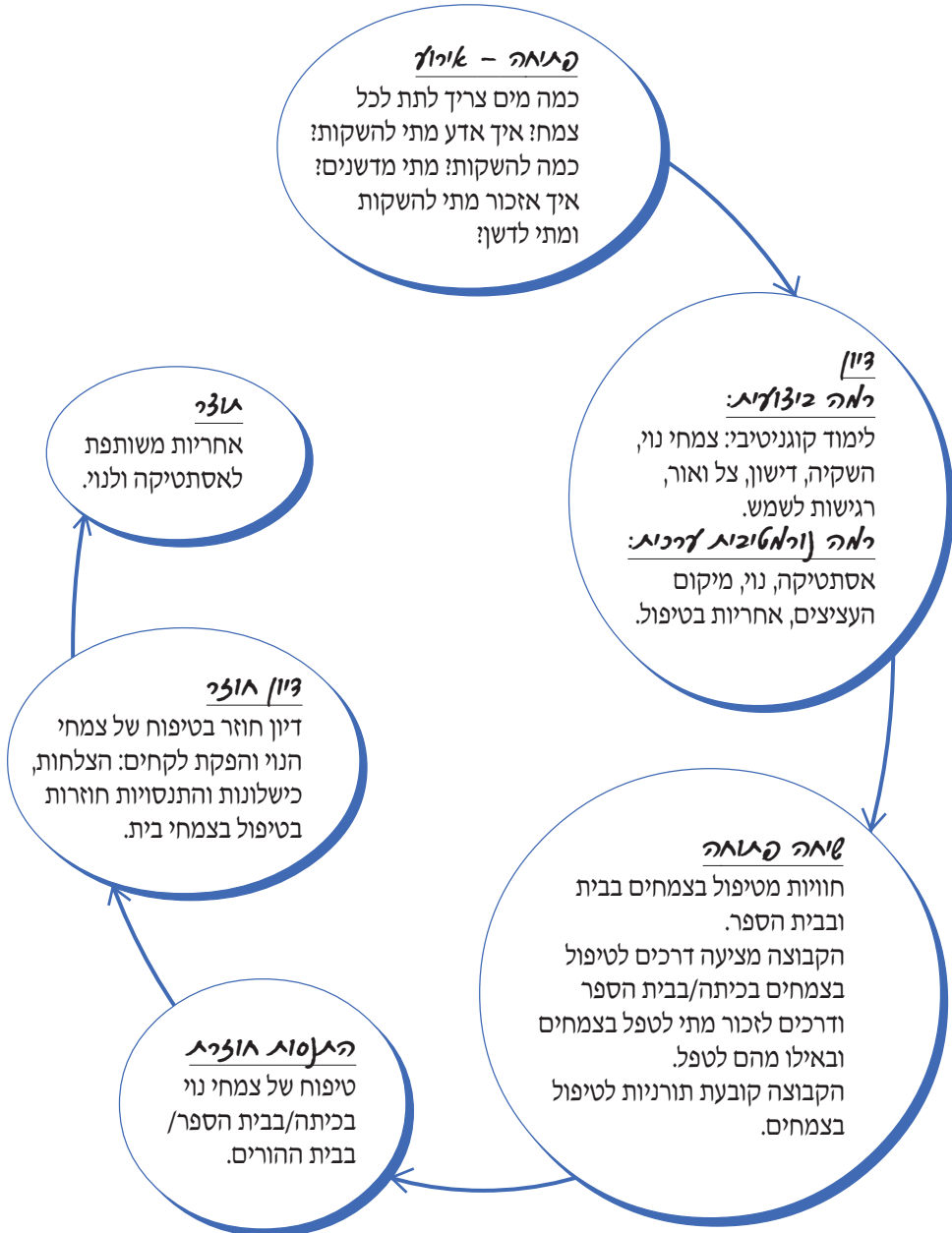
מרפסת, גינה, עציצים

רמה ערכית	רמה נורמטיבית	רמה ביצועית	טיפוח נוי
אסתטיקה של דיור. אחריות הדדית.	אישי ומשותף (צמחי נוי בבעלות כל הדיירים בדירה, ועציצים המשמשים תחביב של דייר מסויים כתחביב אישי). חלוקת עבודה בטיפוח צמחי הנוי.	גננות: טיפול באדמה שתילה זריעה השקיה זיבול טיפול בצמחים קטיף שימוש בתבלינים ובירק גינה וכו'. טיפול בצמחי מרפסת וטיפוחם. טיפול באדניות לחלונות וטיפוחן. טיפול בעציצים בבית וטיפוחם.	

מעגל ההפנמה

טיפול נוי

מיומנויות לתפקוד עצמאי – ניהול משק בית

לצד הנלמד בבית הספר חשוב שהמשפחה תשתף את הצעיר בניהול משק הבית כדי שיפתח מיומנות בפעולות כגון ניקיון הבית, הפעלת מכשירים ושמירה עליהם ועל חפצים ורהיטים, טיפוח הנוי וכו'.

במשפחות מסוימת ניהול משק הבית נתון בידי אדם אחד – עוזרת בתשלום או עקרת הבית, ואז כמובן שהמתבגר 'שלנו' איננו שותף. במשפחות אחרות שבהן בני משפחה שותפים לתחזוקת הבית, נוטים לשחרר את המתבגר בעל הצרכים המיוחדים מתפקידים אלה.

בשני המקרים האלה המתבגר שרוכש בבית הספר מיומנויות של ניהול משק בית לא מתנסה בביתו כלל.

לעתים משפחה משתפת את המתבגר בעל הצרכים המיוחדים במשימות מסוימות ומוגדרות מאוד כמו הכנת הכריך לבית הספר אך מונעת כל שימוש שלו במכשירי חשמל או אפילו בסכין ובמספריים. כמובן שגם במקרה זה הסיכוי של המתבגר להתנסות בניהול משק בית מוגבל מאוד.

לפיכך חשוב מאוד שבית הספר ייזום קשר רצוף עם המשפחה מתחילת התכנית. קשר זה יכול להתנהל בכמה דרכים כמו: המחנכים יאתרו בכל משפחה את בני המשפחה שביכולתם לסייע בתהליך רכישת מיומנויות של ניהול משק בית, ולהביא לידי שינוי. קשר זה יכול להתנהל באמצעות מחברת קשר, פגישות תקופתיות, קשר טלפוני, קשר קבוצתי עם כמה משפחות על פי מודל מעגל ההפנמה וכו'.

המחנכים צריכים להיות גמישים לדרכי הקשר המועדפות על המשפחה. למשל למשפחה שאינה שולטת שליטה מלאה בשפה העברית לא תועיל מחברת קשר, שכן המשפחה תיאלץ להיעזר במתווך ולכן ייבחר אמצעי קשר אחר.

רצוי שהמחנכים יבקרו בבתי התלמידים ובהם ילמדו את סגנון הניהול של משק הבית המיוחד למשפחתו של כל תלמיד ותלמיד. בביקורים ייבחנו תפקודו של התלמיד בביתו.

אם המשפחה מסרבת לשתף פעולה מסיבות כמו הגנת יתר, חרדה או ציפיות נמוכות מאוד, כדאי לנקוט דרכים אחרות כמו הזמנת המשפחה להתנסות בבית הספר בדירה לדוגמה, ליזום ביקורי בית שבהם המחנכת תדריך את המשפחה במהלך התנסות ממשית של המתבגר (בנוכחות המורה ידגים התלמיד את שלמד בבית הספר).

יצירת אמון ושיח בין המחנכים לבני המשפחה חשובים מאוד בתהליך זה.